

Sík Sándor: Csend. Munkássága második évtizedének derekán ötödikben jelentkezik most verseinek gyűjteményével a fiatal szerzetesköltő, aki e tizennégy év alatt nemcsak bírálói becsületet szerzett művészetének, hanem igen kiterjedt és lelkes olvasótáborra is. Első könyve a hit és optimizmus szavával tünt fel egy hitevesztett és hinni már szinte nem is merő korszakban. Az élet látható és erkölcsi szépségeinek heves „igenlésével“ és elárvult eszmények odaadó, harcos vállalásával kellett figyelmet és rokonszenvet az akkortájt lelki meghasonlottságában formai finomkodásba menekülő líránkban. Formailag Sík költészete sem volt független a tízes évek jelentős költői stíl-újításaitól. Ady szimbólum-nyelvét nem erőltette magára soha, tőle csupán válalásos versei nyertek némi, Ady legmélyebb s legtisztább megnyilatkozásaira, az Isten-versekre utaló hatást. Művészi keresésében közelebb került Babits törekvéseihez: jellegzetes ifjúi extrémítások helyett főleg a klasszikus eszközök újjáélesztésébe s az azoktól nyújtott lehetőségek kibővítésébe helyezte becsületét; alapjában konzervatív művészi elvei voltak. Valami fiatalos szertelenséget csupán ez eszközök túlságos halmozása mutatott; verseinek szokatlan hangzatosága néha még mintegy túlharsogta azok érzéstartalmának hatóerejét, a melódia mintegy elnyelte a szöveget; ritmikailag súlyos szavainak nem volt mindig egyszersmind igazi kifejező erejük is. Mondanivalójának lírai hitele nyomban kietesztett (éppen ezzel hódított már első fölléptekor), s mégis e mondanivaló csak fokónként lett valóban lírai megnyilatkozást; kezdetben sokszor némi terjengősségbe tévedt, s például tájfestéseit néha a lírai kapcsolatok csekély ereje fárasztóvá és dagályossá tette.

Fejlődése folyamán mindinkább megszabadult a formai zsúfoltságtól; a nagy szók kultuszától az erős érzelmi nyomatékú szók kedveléséhez térült, s a gazdag színezést a külsőségekről átvitte magára az érzésanyagra. Lírai élményeit szívesen tette vers-ciklusok középpontjává, hogy egybefüggő sorozatokon át variálja. E ciklusai eleinte néha nem voltak eléggé változatosan han-

goltak, egyes darabjaik — plasztikai önállóság híján — összefolytak s nem mindig bírtak zárt egységükben újat mondani a lelki élményekről, melyek közül kezdettől fogva fő helyen állott az Istennel-egyesülés heves vágya. Ez az érzés hevesességében olykor szinte a földi szerelem hangnemébe csapott át, mint ezt már Sík költészetének egyik első elemzője, Tóth Árpád is észrevette, finoman rámutatva arra is, hogy ez a magyar szerzetesi lírának szinte hagyományos jegye. Sík Sándorban ezt a vonást még erősítette kiváló érzéke a szemlélet-nyújtotta konkrétumok iránt. Az érzelmi és eszmei tartalom nála legott különvilági benyomások kézzelfoghatóságában kíván megjelenni. E részben művészte mintha Prohászka Ottokár próza-költészetének némi hatására is rávallana.

Új kötete, a *Csend*, tartalmi mélységével és formai szépségével felülmulja valamennyi régebbi gyűjteményét. Kialakult művészi egyéniség érett, nemes könyve. Témái megsokasodtak, mert frissen serkenő képzelme mohón emeli lelke testvérévé és művészte témájává Isten világának egyre több jelenségét. E könyv verseinek *Testvérek* című sorozatában így kerül egymás mellé a „fejetlen járó lábak“-tól megmentett esigabiga; a lombjaival csordát hizlaló útféli bokor; Isten anyala: „a jó közös szülőnek elsőbb születtje“; az emberért imádkozó harangozó harangvirág; a héjszakaasztó márciusi ég alatt „élegető“ csibe-had; a Sajó kutya, melynek lobbanó szemében az ég mosolya tükrözik; az Úristen kertje: a cserkészfiúk tábora; s még a rútarcú ember is, kinek boldogtalan arcán nyilván durva kezek szaggatták szét az Isten arca mását. Ez a költeménysorozat talán az egész kötetnek legmegragadóbb magaslata. Darabjai nemcsak művészi bevégezettségükkel hatnak; lehetetlen mély megindulás nélkül olvasni őket.

Formailag pedig Sík Sándor e könyv legkülönb verseiben megérkezett az egyszerűség monumentális szépségéhez. Minden igazi költő így fejlődik: művészte állványok között épül meg, de a betetőzés bokréta-ünnepén szétszedheti azok hálózatát. Mai nap az „egyszerűség“ művészi jelszóvá kezd válni. S ki-

vánatos is, hogy a költészetben a díszítményes elemek öncélúsága-vezítsen sokáig bitortolt tekintélyéből; de éppoly kevésbé kívánatos, hogy akár a tanulatlanosság pongyolája, akár a szándékosság affektált gügyögése lépjen helyébe. Más az eszközök használatának meg nem tanulása, s más a használatukról való bátor lemondás; ehhez idő is kell, a gyümölcs megérésének ideje. Széchenyi híres utóírata: bocássá meg levelem hosszúságát, de rövidebben írni nem volt érkezésem, — lényegében a művészetekre is talál.

Sík e kötetének darabjai azokból az évekből valók, melyekben a költői eszközök nagymestere, Babits is — saját szavai szerint — „levetette a versről pompás ruháját s elesítette az illetlen zenét az Élet gyaása előtt“. A nemzeti és emberi katasztrófa hatása alatt, „bánatok és bántalmak“ között fogantak a *Nyugtalanlás völgyének* versei, melynek *Előszó* című megnyitó költeménye a versnek amaz egyszerűsége után sóvárog, mely úgy zenél bele a Csend szövetébe, mint szélzúgás, vagy csillagjárás titkos zenéje az égi pályán. „De mi ez a fáradt egyszerűség?“ — mondja magáról Babits. — „Nem fiatal madár szárnyverésének egyszerűsége, nem fiatal szív dobogásának egyszerűsége már, — hanem bágyadtan primitív...“

Érdekes e mellé állítani Sík hitvallását a maga egyszerűségéről; bizó, optimista lelkével valóban részül érzi azt a maga *Csend*-szimbólumának. Egyszerűsége nem fáradt, hanem lelkének hajtó ereje:

...mindent elfeledjek,
Ami nem dal, nem derű,
Nem győzelmes-egyszerű.
— — — — —
Drága köntös, egyszerűség,
Tiszta tóga, légy ruhám.

Ebben a tiszta tógában lép közben a *Csend* költője e könyv minden lapján, hogy egy mélyen vallásos, nemesen hazafiúi lélek mondanivalóit közölje velünk. Isten-eszménye mintha megenyhült volna áhitatában: az ószövetségi, zordabb vonások elsímultak az égi arcon, s ma inkább a megbocsátó Jézus-ideál ragadja fantáziáját. S most nemzetéhez is a szeretet és vigasztalás sza-

vával beszél, mint nagybeteghez a jó lelkész, pedig költői pályája kezdetén a feddésre is erőteljes, bátor hangjai voltak a *Magyar sirámok*-ban. Régibb, Berzsenyies ódaformája most a *Fűk* című költeményének invokációjában csendül meg ismét, de a hit himnuszává hangolva. A „fűk“: Magyarország serdülő nemzedéke, Sík testben-léleken egészségre nevelt cserkész-táborra. „A kínzott föld imádkozik felétek“ — így szól hozzájuk a költő — „a tarlott, elesigált telek“, mely „lélekre, karra és ekére“ vár.

Magyar csend cím alá foglalta könyvének nemzeti ihletésű darabjait. És valamennyi azt hirdeti, hogy ez a magyar csend nem a temető, csupán a tél, amelynek mélyén ott forr a „héjszakasztó“ március zsendülése. *Rédey Tivadar*.

Merezkovszkij, Csehov, Wells, Shaw, Fogazzaro.

A népek szellemi együttműködésének atmoszférája csak úgy teremthető meg, ha azt, amivel egy-egy nép a maga tehetségével az emberi kultúrjavak gyarapításához hozzájárult, kölcsönösen megbecsülik. Az etikai értékek e tisztelete fogja majd megteremteni a lelkek békéjét, ami elengedhetetlen feltétele az emberiség kulturális fejlődésének.

Merezkovszkij, Csehov, Wells, Shaw, Fogazzaro! Mennyi különböző hang, szín, íz és írók műveiben! Faji és nemzeti jelleg, világnézet, életfilozófia, szociális hitvallás, sőt a közönséges mindennapi élet megnyilvánulása is más és más mindegyikben. Az emberiség egyéni és nemzeti sokszínűségének gazdag bizonyítékaira bukkanunk, ha ez íróknak fordításban most megejelent egy-egy regényét elolvassuk. E művek kitünő távlatokat nyitnak nemzetük pszichéjének mélységeibe és, bár többé-kevésbé nemzeti jellegűek, mégis általános érdeklődésre tarthatnak számot, mert mindenütt az emberi szív dobogását érezzük bennük.

Merezkovszkij: „*Az istenek halála*“ című regényében a pogány és keresztény világnézet küzdelmének korába vezet bennünket. Constantinus császár, miután mindazokat eltette láb alól, kiket trónjára nézve veszedelmeseknek tar-